

YOSH AVLODNI MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI IMMUNITETINI SHAKLLANTIRISHDA MILLIY QADRIYATLARNING O‘RNI VA ASOSIY MEZONLARI

Xamroyeva Muslima Odilovna

O‘zbekiston – Finlandiya pedagogika instituti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada milliy qadriyatlarning yoshlar tarbiyasidagi o‘rni hamda turli mafkuraviy tahdidlarga nisbatan immunitetini shakllantirishning asosiy mezon ekanligi tahlil etilgan. Shuningdek, bugungi kunda yot g‘oya va mafkuralarga nisbatan qarshi tura olish, uning ta’siriga tushib qolmaslik, uning o‘rniga ekvevalent sifatida boshqa bir g‘oyalarni olish orqali qarshi turish kabi fikrlarga to‘xtalib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: qadriyat, milliy qadriyat, yosh avlod, yot g‘oya, mafkuraviy tahdidlar, immunitet, mafkura.

THE ROLE AND MAIN CRITERIA OF NATIONAL VALUES IN THE FORMATION OF IMMUNITY OF THE YOUNGER GENERATION TO IDEOLOGICAL THREATS

Annotation: This article analyzes the role of national values in youth education and the main criterion for the formation of immunity to various ideological threats. There is also a focus on today's views such as being able to resist foreign ideas and ideologies, not falling under its influence, instead resisting by taking other ideas as equivalents.

Keywords: qadriyat, milliy qadriyat, yosh avlod, yot g‘oya, mafkuraviy tahdidlar, immunitet, mafkura.

Bugungi kunda yosh avlodni turli yot g‘oya va mafkuralarning buzg‘unchi kuchlar tomonidan yurtimiz yoshlari ongiga singdirishga bo‘lgan urinishlari ko‘paymoqda. Buning asosiy sababi esa, bizga ma’lumki qurolli kuch bilan bir davlatni bosib olgandan ko‘ra uni mafkuraviy yo‘q qilish oson va havfsiz bo‘lib qolmoqda. Bunga qarshi yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlar orqali yurtimizga ko‘z tikkan g‘alamislarga nisbatan yosh avlodni milliy mafkura hamda qadriyatlar asosida tarbiyalash orqali bunga erishishimiz mumkindir.

Bunga quyidagi davlat dasturlari hamda qonun, qonun osti hujjatlarini keltirishimiz mumkin. Muhtaram yutboshimiz tomonidan ilgari surilgan “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”[1]gi farmoni, “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”[2] gi qarori hamda “Madaniy faoliyat va madaniyat tashkilotlari to‘g‘risida”[3]gi O‘zbekiston Respublikasining qonunlari yurtimizda milliy qadriyatlarga qaratilgan e’tiborning natijasidir.

Milliylik deganda biz, ma’lum bir millatga mansublikni hamda o‘sha millatning urf-odat, an’analariga hamda qadriyatlariga mansubligini tushunamiz.

Qadriyat esa “qadr” so‘zidan olinganini aytyshimiz mumkindir. Ya’ni qadr deganda biz inson uchun bahosi hech bir narsa bilan o‘lchanmaydigan bebaho predmet sifatida qaraladi. Ammo, insonning xotiralarida o‘chmas iz bo‘lib qolgan esdaliklar,

fikrlar, tuyg'ular, kechinmalar va shunga o'xshash bo'lgan ongiy tuyg'ularni ham biz qadriyat sifatida qabul qilamiz.

Demak, milliy qadriyatlar ma'lum bir millat, elat va xalqqa mansub bo'lgan kishilargagina qadr bera oladigan hamda ulargagina qadri bo'lgan narsa va hodisalargina milliy qadriyatlar deyiladi.

Immunitet so'ziga to'xtaladigan bo'lsak u lotinchadan olingan bo'lib, immunitas, immunitatus so'zlaridan olingan bo'lib qutulish xalos bo'lish degan ma'nolarni anglatadi. "Umuman olganda imunitet tabiati bo'yicha uchga bo'linadi ularga 1-Filogenetik. 2-Tug'ma. 3-Ortirilgan imunitet"[4:516], turlari mavjud deya tarig'flaydi. Demak, biz yuqorida sanab o'tilgan immunitet turlaridan faqatgina ortirilgan immunitet turiga tayangan xolda tahlil qilamiz.

Yuqorida ta'kidlanganlardan kelib chiqqan xolda, maqolamizning asosiy mazmuni bo'lmish yoshlarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash, mafkuraviy tahdidlarga qarshi imunitetni shakllantirishning asosiy faktori bo'lib xizmat qiladi. Sababi, asrlar davomida shaklangan hamda tarix silsilasiga bardosh beraolgan g'oyalar mushtarakligini o'zida jamlagan qadriyatlarimizni ajdodlardan avlodlarga bekamiko'st yetkazish orqaligina biz o'ylagan maqsadimizga yetishamiz. "Kitobni aziz deb bilish, uni avaylab-asrash muqaddas qadriyatlarimizdan biridir. Ajdodlardan avlodlarga ko'chib, yana sayqal topib borayotgan bu qutlug' qadriyat odamlarda kitobga, kitobxonlikka bo'lgan mehr –muhabbatning mustahkam bo'lishiga puxta zamin yaratib kelmoqda. Xususan, ommaviy kitobxonlikka xalqimiz asrlar davomida qadriyat darajasida qarab kelgan"[5:424].

O'zbek xalqining qadriyatlari asosan insonparvar, xalqsevar hamda o'zaro hurmat va izzat ustiga qurilgan desak hech mubolag'a bo'lmaymiz. Sababi, milliy qadriyatlarimiz asosan islom dini negizida qurilgan bo'lib, unda oddiylikdan tortib eng mukammal masalalarga ham birdek odiy yechimlarni taqdim etadi. Misol uchun insonning qadri uning obro'-e'tibori bilan emas, aksincha uning g'ozal xulqi, odobi bilandir deyiladi. Shuningdek, insonni jamiyatdagi mavqeyi uning qadri bilan belgilanish alohida e'tiborga loyiqdir.

Yoshlaga har bir muvafaqqiyat ortida mehnat yotganligini, unga hech kim shunchaki erishmaganligini uqtirishda oddiygina bo'lib ko'ringan maqollar, hikmatli so'zlar va hatto hadisi shaiflar orqali tushuntirish maqsadga muvofiqdir.

Olisga bormaylik, shunchaki hayotdagi oddiygina elementar bo'lgan salomlashish odobining o'zidayoq qanchadan-qancha hikmat mavjudligini tahlil qilaylik. Salomlashishda inson yosh chegarasi orqali kattaga hurmat kichikka izzatda bo'lish o'rgatiladi. Bu esa, jamiyatda har bir inson o'zidan ulug' bo'lgan kishiga nisbatan o'zaro hurmatni saqlamog'i lozimligidan nishonadir. Bunda biz mafkuraviy tahdidlarga nisbatan yosh avlodda imunitetni shakllantirishimizda ota bobolarimizda qolib kelayotgan har bir o'gitning mag'zini chaqishligi kerakligini har bir kishi bilmog'i hamda o'rgatmog'i lozimdir.

Bu o'rinda biz avvalombor yoshlarga ta'lim berishdan avval birinchi navbatda tarbiya berishimiz darkor. Bunda tarbiyani berishda birlamchi manba bo'lib oila turmog'i kerak. Sababi, inson dunyoga kelishi hattoki undanda oldin tarbiyani oilada qabul qiladi. "Bu borada, xalqimizda kitobxonlik borasidagi ma'naviy qadriyatlarimiz zamonlar osha o'z ahamiyatini yo'qotgan emas. Shu o'rinda, shoh va shoir

Z.M.Boburning farzand tarbiyasi, kitobsevarligi xususida bitilgan hayotiy o‘g‘itlariga to‘xtalib o‘tamiz. Bizga ma’lumki, Z.M.Bobur qalbini to‘ldirgan otalik tuyg‘usi bitilgan “Mubayyin” nomli she’riy kitobini Humoyunga taqdim qiladi. Shunda, “Humoyun shu vaqtgacha otasidan olgan sovg‘alar orasida eng ulkani va bebahosi – mana shu she’riy kitob ekanini sezib, uni qayta – qayta ko‘zlariga suradi...”. Eng muhimi, uning otasiga bo‘lgan mehri, ixlosi shu kitob tufayli yangi bir kuch bilan o‘ziga boradi. Shunday ekan, kitob o‘qish, xalqimizning ilm egallashida, yosh avlod tarbiyasida kitobxonlikni keng targ‘ib etishda kitob – gnoseologik quvvat manbai ekanligini ongu tafakkuriga singdirish kerak”[5:425].

Sadriddin Ayniy o‘zining kundaliklarida quyidagi jummalarni keltirib o‘tadi: “Men yoshligimda oyim menga shalvar tikib berar edilar, hech esimdan chiqmaydi ular shalvarga kista tikib bermas edilar. Yoshim ulg‘ayib oyimning bu ishlaydagi hikmatni keyin chunib yetdim”, deydilar. Chunki, bolaning uydan hamda uyga nima olib kirib olib chiqayotganligini ko‘rib bilib turganlar. Shu orqali bolani og‘irlikdan saqlaganlar. Bunday ajoyib tarbiya albatta tahsinga loyiqdir.

Xulosa qilib shuni keltirishimiz mumkinki, qadriyatlar ijtimoiy muhitning davrlar moboynda sayqallanib kelgan hamda o‘zining isbotini topgan maktabdir. Bu esa, biz uchun yosh avlodni tarbiya qilishda hamda ularni mafkuraviy tahdidlardan saqlashning birlamchi mezoni hisoblanadi. Tarbiya jarayoni juda murakkab hisoblanishini inobatga olgan holda undan hech qanaqasiga ham chetlashib bo‘lmasligini esda saqlamog‘imiz lozimdir. Hunday ekan mafkuraviy immunitetni shakllantirishda ko‘r-ko‘rona g‘arb illatlariga ilakishmasdan milliy qadriyatlarimizni birlamchi o‘ringa qo‘yibgina bunda natijaga erishaolishimiz mumkin. Yosh avlodni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash orqali mafkuraviy immunitetni shakllantirish yuzasidan biz quyidagi takliflarni ilgari suramiz:

Birinchi, yoshlarni ajdodlarimizdan qolgan milliy ma’naviy-madaniy me’rosimiz bilan tanitish;

Ikkinchi, oilada qadriyatlar asosida tarbiyalash orqali yosh avlodda har qanday mafkuraviy tajavvuzlarga nisbatan immunitet shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 26.03.2021 yildagi PQ-5040-son.
3. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 20.01.2021 yildagi O‘RQ-668-son.
4. Yaxshilikov J.Ya. Muhammadiyev N.E. Milliy g‘oya: O‘zbekistonni rivojlantirish strategiyasi. Darslik. –T.: Cho‘lpon nomidagi nashriyot. 2018-yil. –B.516.
5. Nurmatova U.J. O‘zbekistonda mutolaa ma’naviy qadriyat va ta’lim tarbiyaning asosi sifatida. Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb masalalari. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. –T.: “Academic Research” MCHJ, O‘zMU, 2022. –B.423-427.
6. Жўраев, Лукмон. "ЁШЛАР ИҚТИСОДИЙ ХУЛҚ-АТВОРИДА ТРАНСФОРМАЦИЯ." Journal of Social Sciences 1.02 (2022): 51-55.
7. Джураев, Л. Н. "ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ПОВЫШЕНИЮ

ЭКОНОМИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ МОЛОДЕЖИ." НАУКА И СОВРЕМЕННОЕ ОБЩЕСТВО: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ДОСТИЖЕНИЯ И ИННОВАЦИИ. 2020.

8. Sadriyevna, Azizova Laylo, and Xoliqulov Muhammad Qaxor o'g'li. "KOMIL INSON FALSAFIY GENEZISIDA ABU ALI IBN SINO QARASHLARI TAHLILI." BARCHA SOHALAR BO'YICHA (2023): 32.

9. Yaxshilikov, J., and Muhammadiev N. Milliy g'oya. "O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi." Toshkent, "Cho'pon (2018).

10. Yaxshilikovich, Y. J. "Information and communication technologies as the main philosophical attribute of an informed society." European Journal of Molecular and Clinical Medicine 7.7 (2020): 681-686.

11. Луман Н.Л. Общество как социальная система. Пер. с нем./ А. Антоновский.-М:Логос.2004.– С.88-94

12. MADATOVICH, RUZIMURODOV SIROJ. "Oilada bolalarni tarbiyalashda sog'lom muhitni shakllantirishning estetik xususiyatlari". JournalNX 6.04 (2020): 88-90.

13. Жўраев, Лукмон. "ЁШЛАР ИҚТИСОДИЙ ХУЛҚ-АТВОРИДА ТРАНСФОРМАЦИЯ." *Journal of Social Sciences* 1.02 (2022): 51-55.